

Kommunikoinnin kuntoutuksen tilanne on kestävä

Yleistä

- Suomessa on vaikeasti puhevammaisia ihmisiä, jotka eivät tule arjessa toimeen puheen avulla, noin 65 000 henkilöä. Puhevamma voi liittyä synnynnäisenä kehitysvammoihin, CP-vammaan, autismin kirjoon tai kielen kehityksen häiriöihin. Puhekyvyn voi myös menettää aivoverenkiertohäiriön, aivovamman tai etenevän neurologisen sairauden myötä.
- Puhevammaisuutta kuvaa parhaiten sana ”puhevammaisuuden kirjo”
 - Heitä ovat vaikeasti puhevammaiset ihmiset, joilla on suuria vaikeuksia puheen tuottamisessa. He tarvitsevat puhetta korvaavan keinon ilmaisunsa mahdollistamiseksi (esimerkiksi tukiviittoma, kuvat, kirjoittaminen).
 - Toisessa ääripäässä ovat henkilöt, joilla on lieviä vaikeuksia puheen tuottamisessa. He voivat tarvita edellä mainittuja kommunikoinnin tukikeinoja viestimiseen.
 - Lisäksi osalla puhevammaisista ihmisistä on vaikeuksia ymmärtää, lukea ja kirjoittaa.
- Ihmiset, jotka eivät pysty puhumalla ilmaisemaan itseään, ovat kommunikoinnissaan riippuvaisia toisista ihmisistä. Lähi-ihmisten ja ammattilaisten asenteista ja osaamisesta riippuu, kuinka hyvin puhevammaisen tulee kuulluksi.
- Lääkinnällinen kommunikoinnin kuntoutus (puheterapia, kommunikoinnin apuvälinepalvelut) mahdollistaa puhevammaisille ihmisille suoriutumisen arjen kommunikointitilanteissa ja osallisuuden yhteisöissään.

Nykyjärjestelmän suurimmat puutteet - Miksi tilanne on kestävä kommunikoinnin kuntoutuksessa?

- Nykyinen kuntoutusjärjestelmä on järjestelmälähtöinen, diskriminoiva ja vastuuta palloitteleva. Se rajaa kuntoutusta iän ja diagnoosin mukaan. Kuntoutuksen tärkein perusta, yksilöllinen tarve, on unohdettu. Käytännössä vain järjestelmä määrittelee sen, millaista kuntoutusta ihminen saa. Esimerkkinä Kelan tiukat ja joustamattomat palvelukuvaukset ja kuntoutusta koskevat suositukset (Suomen Lastenneurologinen yhdistys: Lapsen ja nuoren hyvä kuntoutus 15.1.2016). Ikä- ja diagnoosiperustainen kuntoutusjärjestelmä on vastoin YK:n vammaisten ihmisten sopimusta.
- Puheterapeuttien määrä ei vastaa nykyistä eikä tulevaa kysyntää. Lisäksi juuri päättyneen Kelan vaativan lääkinällisen kuntoutuksen kilpailutuksen myötä kuntoutuksen laatu tulee merkittävästi heikkenemään eikä kuntoutus enää pysty vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin. Kuka tahansa puheterapeutti ei ole soveltuva kommunikoinnin kuntoutusta tarvitsevan asiakkaan palvelun tuottajaksi. Lisäksi paine vaihtaa palvelun tuottajaa uuvuttaa puhevammaista ihmistä ja hänen omaisiaan.

Miten kommunikoinnin kuntoutus tulisi meidän mielestämme hoitaa?

- Kuntoutuksen tulee perustua yksilön toimintakykyyn ja yksilön tarpeisiin ei ikään, diagnoosiin tai älylliseen tasoon.
- Kommunikoinnin kuntoutus tulee ulottaa kaikille, jotka ovat menettäneet kyvyn puhua tai eivät vammaan vuoksi pysty puhumaan tai joilla on suuria haasteita vuorovaikutuksessa.
- Kuntoutuksen tulee olla joustavaa ja tarjota riittävästi vaihtoehtoja sekä yksilöllistä harkintaa.
- Kuntoutussuunnitelmat tulee laatia moniammatillisesti yhteistyössä kuntoutujan ja lähi-ihmisten sekä arjen kuntouttajien kanssa.
- Vastuu yksilön kuntoutuksesta tulee selkeyttää, jotta asiakkaan pallottelu loppuu. Ammattilaisten tulee tehdä moniammatillista ja verkostomaista yhteistyötä yli hallintorajojen.
- Kommunikoinnin kuntoutuksen kokonaisuus tulee huomioida osana kuntoutuksen kokonaisuudistusta. Puhevammaisten ihmisen laaja kirjo tulee huomioida kaikessa lainsäädännössä ja varmistaa ja kirjata (avattavaan) terveydenhuoltolakiin.
- Tulee lisätä puheterapeuttien aloituspaikkojen määrää eri puolilla Suomea ja varmistaa terapeuttien erityisosaaminen täydennyskoulutuksen avulla. Lisäksi erikoistuminen tulee ottaa huomioon mahdollisissa kilpailutuksissa.
- Lisäksi on varmistettava, että puhevammaiset asiakkaat eivät joudu vaihtamaan palvelun tuottajaa elleivät itse halua.
- Suomeen tarvitaan matalan kynnyksen pisteitä, joissa iästä ja diagnoosista riippumatta saa tukea kommunikoinnin haasteisiin ilman jonottamista ja erikoissairaanhoidon lähetteitä.
- Läheisten ohjauksen tulee olla osa kommunikoinnin kuntoutusta. Siihen tulee kehittää erilaisia ohjaustapoja, jotka vastaavat aidosti puhevammaisen ihmisen tarvetta.
- Laadukkaasta poikkitieteellistä tutkimuksesta liittyen puhevammaisten ihmisten kommunikointiin ja kuntoutukseen.

Lisätietoa:

Marianna Ohtonen, Kehitysvammaliiton toiminnanjohtaja p. 040 837 8340

Eija Roisko, tietotekniikka- ja kommunikaatiokeskus Tikoteekin kehittämisspäällikkö p. 040 590 3801

Kaisa Laine, asiantuntija, puheterapeutti p. 040 523 0024